

Kapitalvinstkommitténs slutbetänkande

Av kammarrättsassessorn Peter Kindlund och kammarrättsfiskalen Johan Rutberg

1 Inledning

I mitten av juni avlämnade kapitalvinstkommittén sitt slutbetänkande Reavinst aktier obligationer (SOU 1986:37) till finansministern. I betänkandet behandlas främst två beskattningsområden, nämligen beskattningen av vinster och förluster på aktier och beskattningen av vinster, förluster och annan avkastning på obligationer och andra slag av skuldebrev. Dessutom föreslås ändrade beskattningsregler på vissa andra områden, t ex beträffande aktie- och avkastningsfonder samt köp- och säljoptioner.

Betänkandet har remissbehandlats. Inom regeringskansliet är avsikten att förslagen från kommittén jämte remissynpunkterna skall ligga till grund för en proposition senare under denna höst.

2 Aktievinstbeskattningen

Kommitténs uppdrag på aktieområdet har i stort sett sin grund i den kritik som från teknisk synvinkel har riktats mot de nuvarande beskattningsreglerna. Kritiken har främst gått ut på att förekomsten av flera olika metoder för beräkning av skattepliktig vinst eller avdragsgill förlust gör regelsystemet svåröverskådligt och svårtillämpat och att beskattningssituationen vid försäljning av tecknings- och delrätter är mycket komplicerad.

En av kommitténs viktigaste uppgifter har därför varit att söka åstadkomma förenklingar av det nuvarande regelsystemet. Däremot har kommittén inte haft till uppgift att föreslå någon förändring av beskattningens höjd.

Kommitténs förslag är huvudsakligen inriktat på börsaktier och andra marknadsmässigt omsatta aktier. Det beror på att de nämnda skattetekniska problemen nästan uteslutande är hänförliga till denna grupp av aktier.

För marknadsmässigt omsatta aktier föreslår kommittén ändringar i fyra viktiga hänseenden, nämligen beträffande initialperioden, skattepliktig andel av vinst resp. avdragsgill andel av förlust, schablonregelns utformning samt anskaffningskostnaden för tecknings- och delrätter som erhållits på grund av ett aktieinnehav.

Den nuvarande initialperioden med full beskattning under två år slopas

helt. Vinster föreslås bli beskattade till 50 %. Detta skall alltså gälla oavsett hur lång eller kort innehavstiden för de försålda aktierna är. För förluster gäller på motsvarande sätt att de är avdragsgilla till 50 %.

Efter fem års innehavstid får en schablonregel användas för vinstberäkningen. Anskaffningskostnaden tas då upp till halva nettoförsäljningspriset för de avyttrade aktierna. Den nuvarande schablonregeln ändras alltså beträffande tidsgränsen för regelns tillämplighet och procentsatsens höjd. Den föreslagna bestämmelsen har dock samma principiella utformning som den nuvarande.

För aktieägare som avyttrar tecknings- och delrätter vilka erhållits på grund av aktieinnehavet föreslås att anskaffningskostnaden alltid skall vara 0 kr. I dessa fall kommer därför hela nettoförsäljningspriset att ligga till grund för beräkningen av skattepliktig vinst. Regeln får till följd att anskaffningskostnaden för den aktie som grundat tecknings- eller delrätten (moderaktien) i sin helhet blir avdragsgill när moderaktien säljs. Någon proportionering av anskaffningskostnaden mellan moderaktien och den försålda rätten skall alltså inte göras.

Kommittén har också sökt åstadkomma förenklingar genom att begränsa antalet alternativa vinstberäkningsmetoder. För närvarande kan upp till fyra olika sådana metoder användas. För aktier med en innehavstid understigande två år (yngre aktier) beräknas vinst och förlust med en aktie för aktie-metod medan huvudregeln för aktier som innehafts två år eller längre (äldre aktier) är att resultatberäkningen görs med en genomsnittsmetod. För börsnoterade äldre aktier får också schablonregeln användas. Slutligen kan anskaffningskostnaden för aktier som innehafts sedan den 1 april 1971 tas upp till ett särskilt värde enligt de skatthjälperglerna i övergångsbestämmelserna till 1976 års aktievinstlagstiftning.

I betänkandet förordas att resultatberäkningen skall göras med genomsnittsmetoden. Den sammanlagda anskaffningskostnaden för samtliga aktier av samma slag i den skattskyldiges ägo fördelas då med lika belopp på dessa aktier. Det på detta sätt framräknade genomsnittsbeloppet utgör avdragsgill anskaffningskostnad för den försålda aktien. Metoden motsvarar den nu tillämpade med det undantaget att omräkningar aldrig skall göras vid försäljningar av tecknings- och delrätter.

Som komplettering till denna vinstberäkningsregel finns endast schablonregeln, som får användas för de aktier som innehafts fem år eller mera. Har en avyttrad aktie innehafts kortare tid får alltså endast genomsnittsmetoden användas vid vinstberäkningen.

För aktier i fåmansbolag och andra aktier som inte omsätts marknadsmässigt föreslås i ett par avseenden andra bestämmelser än de som gäller för marknadsaktier. Den nuvarande initialperioden på två år med full beskattning av vinster resp. oinskränkt avdragsrätt för förluster bibehålls. Därutöver före-

slås att en schablonregel för vinstberäkning skall få användas även för detta slag av aktier. Det är en nyhet eftersom den nuvarande schablonregeln endast är tillämplig på börsnoterade aktier och aktier som är föremål för liknande notering. Procentsatsen i schablonregeln har dock satts till 35 för icke noterade aktier att jämföra med 50 för börsaktier och andra marknadsmässigt omsatta aktier. I övrigt föreslås samma bestämmelser för aktier i fåmansbolag som för marknadsaktier.

Gränsen mellan marknadsaktier och aktier i fåmansbolag har dragits så att till den först nämnda gruppen hänförs alla aktier som dagligen noteras på kapitalmarknaden medan övriga aktier hänförs till den andra gruppen. Idag skulle gruppen marknadsaktier därför komma att omfatta de aktier som noteras på börsens A I- och A II-listor, väntelistan, OTC-listan och listan för övriga inofficiella noteringar samt noterade depåbevis för utländska aktier. Det är med andra ord fråga om de aktier som dagligen redovisas på dagstidningarnas börssidor med angivande av köp-, sälj- och betalkurser.

Av övriga förslag på aktieområdet förtjänar omnämnas att dispensregeln vid strukturrationaliseringar ersätts av en uppskovsbestämmelse. Denna är konstruerad så att uppskov med reavinstbeskattningen ges i de fall då aktier avyttras mot ett vederlag som uteslutande består av nyemitterade aktier i det bolag som köper aktierna. I dessa fall anses de mottagna aktierna förvärvade vid den tidpunkt och för den anskaffningskostnad som vid överlåtelsetillfället gällde för de försålda aktierna. Uppskov erhålls utan särskild ansökan. En inskränkning har dock gjorts i bestämmelsen såtillvida att uppskov inte medges om aktier i fåmansbolag byts mot aktier i marknadsbolag.

3 Skuldebrevsbeskattningen

Enligt nuvarande regler beskattas avkastning på obligationer och andra skuldebrev som ränta medan realiserade kursvinster normalt reavinstbeskattas enligt 35 § 4 mom. KL. Vad som skall anses utgöra ränta resp. reavinst avgörs som huvudregel med ett formellt synsätt. Detta innebär att i princip endast vad som anges vara ränta beskattas som ränta. Värdestegring på skuldebrev anses alltså normalt utgöra reavinst. I lagstiftning och praxis har emellertid vissa undantag gjorts från denna regel. Denna utveckling har lett till att det i vissa fall är svårt att avgöra om en värdeförändring är att betrakta som ränta eller reavinst. Rättsläget kan sammanfattas som komplicerat och i viss mån oklart.

Kommittén har ansett det vara av stor vikt att förslaget till skuldebrevsbeskattning förenklar gränsdragningen mellan ränta och reavinst.

Kommittén föreslår att såväl ränta på obligationer och andra skuldebrev som realiserade kursvinster resp. förluster skall beskattas som ränta under inkomst av kapital. Vinsten föreslås bli beskattad till 100 % oberoende av innehavstiden. För förluster gäller på motsvarande sätt att de är avdragsgilla till

100 %. Den nuvarande, med tiden avtagande beskattningen slopas följaktligen helt. Detta får till följd att anskaffningstidpunkten för skuldebrev blir utan betydelse. Någon beskattning under inkomst av tillfällig förvärvsverksamhet kommer sålunda inte att ske.

Ett skuldebrevs anskaffningskostnad skall som huvudregel beräknas på samma sätt som tidigare. Däremot föreslås att alla förvärv blir vinstskattegrundande. Regeln innebär att beskattning sker oberoende av på vilket sätt ett skuldebrev erhållits.

Den s k skyldemannaregeln upphävs därför. Liksom tidigare skall emellertid endast onerösa avyttringar utlösa beskattning. Till grund för beskattning skall alltid ligga den verkliga vinsten.

Kommitténs förslag omfattar alla skuldebrev utom premie- och sparobligationer.

4 Övriga förslag

Av kommitténs övriga förslag är främst reglerna avseende standardiserade optioner samt andelar i aktie- och avkastningsfonder av intresse. Även förslaget om avdragsrätt för förluster vid konkurs och likvidation förtjänar att uppmärksammas.

Med en standardiserad option avser kommittén en ovillkorlig rätt att köpa en aktiepost eller en rätt att köpa eller sälja en obligation till ett i optionen angivet pris. Vidare skall optionen ha en löptid på högst ett år och vara föremål för marknadsmässig omsättning.

I betänkandet föreslås att vinster på standardiserade optioner skall reavinstbeskattas. Vinster beskattas till 100 % och förluster är avdragsgilla till 100 %. Detta skall gälla oavsett hur lång innehavstiden är för de avyttrade optionerna. Som en avdragsgill förlust räknas också en förlust som uppkommer på grund av att optionstiden löpt ut utan att optionen utnyttjats.

Den ersättning som utställaren av en option erhåller för sitt åtagande (premium) föreslås bli omedelbart beskattad. För den som förvärvar en option gäller att erlagt premium skall anses utgöra anskaffningskostnad för optionen. Avyttrar denne optionen beskattas han för erhållen vinst. Utnyttjar innehavaren av en option sin rätt att förvärva eller avyttra en obligation sker ingen beskattning. Utnyttjar han en aktieoption skall han däremot beskattas för optionens värdestegring. Sistnämnda ordning erfordras för att inte opåkallade skatteförmåner skall uppstå.

Vid s k kvittning föreslås att den särskilda ersättning som utställaren betalar (återköpspremium) skall bli omedelbart avdragsgill för denne.

Kvittningsmöjligheterna för vinster och förluster på standardiserade optioner föreslås bli desamma som för aktier och aktieliknande handlingar.

Kommittén har vidare föreslagit att vinster och förluster på andelar i s k avkastningsfonder skall beskattas enligt samma regler som föreslagits för skul-

debrev d v s som ränta. Andelar i genuina aktiefonder föreslås även i fortsättningen bli beskattade enligt aktievinstreglerna.

Med en genuin aktiefond avses en fond som innehar högst 25 % av värdet av fondförmögenheten i räntebärande papper. Övriga fonder skall anses vara avkastningsfonder.

För fondernas del föreslås att vinster och förluster som uppkommer vid försäljning av aktier, obligationer m m alltid skall vara skattefria.

I betänkandet föreslås också att en förlust som uppkommer genom att en aktie blir värdelös i samband med bolagets konkurs eller likvidation skall bli avdragsgill. Rätten till avdrag inträder under det beskattningår då det konstaterats att förlusten är slutgiltig. För konvertibla och vanliga skuldebrev som blivit värdelös genom konkurs föreslås en motsvarande avdragsrätt under förutsättning att skuldebrevet utgetts av ett marknadsbolag.

Det bör även anmärkas att kommittén föreslår vissa kompletteringar av taxeringslagen för att en rimlig kontroll skall kunna ske av försäljningar av värdepapper.

5 Ikraftträdande m m

Kommittén föreslår att de nya bestämmelserna skall träda i kraft den 1 januari 1987. Som huvudregel skall bestämmelserna tillämpas fullt ut på avyttringar som sker efter ikraftträdandet.

Skuldebrev som innehafts tre år eller längre vid ikraftträdandet får emellertid avyttras skattefritt under 1987. För börsnoterade skuldebrev som innehafts minst fem år ges även en möjlighet att justera ingångsvärdet.

Vad avser beskattning av andelar i avkastningsfonder bör uppmärksammas att sådana andelar skall beskattas enligt de nya aktiereglerna t o m utgången av år 1988 om andelarna förvärvats före den 13 juni 1986.

Vidare föreslås en övergångsregel för att förhindra att förslaget om anskaffningskostnad för aktieägares del- och teckningsrätter utnyttjas för att er hålla oberättigade skatteförmåner.

De s k hjälpreglerna för beräkning av anskaffningskostnad på aktier och andelar i aktiefonder, som förvärvats den 1 april 1971 eller tidigare, föreslås bli upphävda fr o m årsskiftet 1986/87.